

Вперше термін «пробіотик» було визначено Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН (ФАО)/ВООЗ у 2001 р., згідно якого: «пробіотики» – це мікроорганізми, які при вживанні в адекватній кількості приносять користь здоров'ю людини. У 2018 р. Міжнародною науковою асоціацією з питань пробіотиків і пребіотиків (ISAPP) було надано таке нове визначення «пробіотиків» – це живі мікроорганізми, прийом адекватних кількостей яких забезпечує позитивний вплив на організм господаря».

Мета дослідження полягала у проведенні аналізу асортименту ринку пробіотиків в світі та в Україні.

Предмет дослідження – фармацевтичний ринок в світі та Україні.

Об'єкт дослідження: нормативно-правові та законодавчі акти; наукові статті, методологічні матеріали; офіційні Інтернет-сторінки; Інтернет-сторінки компанії Пфайзер Консьюмер.

При дослідженні були використані наступні методи: ретроспективний, системного аналізу, документальний, статистичний, структурно-функціональний, графічний, метод порівняння та контент-аналіз.

При аналізі світового ринку пробіотиків досліджено, що Італія – країна з найбільшим європейським ринком пробіотичних добавок (приблизно 500 млн. євро), а Російська Федерація (177 млн. євро) і Франція (104 млн. євро) займають середнє місце, найменше ринок розвинений у Польщі (72 млн. євро) та Німеччині (64 млн. євро).

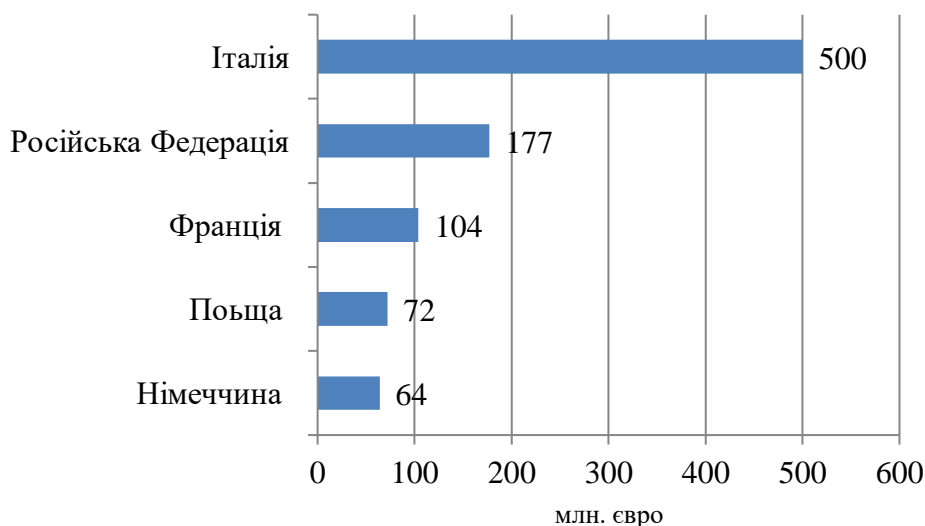

Рис. Аналіз ринку пробіотичних добавок у європейських країнах (за даними маркетингової компанії «Euromonitor International»)

За прогнозами компанії Euromonitor International, лідером зростання глобального ринку пробіотиків у вартісному вираженні залишаються США. Слід відмітити, що також за передбаченнями до 2021 р. ринок США збільшиться на 1,1 млрд дол., Італії зросте на 139 млн дол., Австралії – на 51 млн дол., Південно-Африканській Республіці – на 35 млн дол., Тайваню – на 33 млн дол., Японії – на 32 млн дол.

Пробіотики мають багато механізмів дії (головний – захист організму людини від інфекційних захворювань) та позитивні ефекти (найбільш поширені – позитивний вплив на шлунково кишковий тракт та рота вірусні інфекції).

При аналізі літературних джерел нами було встановлено, що пробіотики класифікують: за складом (залежно від бактеріального складу); відносно агрегатного стану; за часом створення. Найбільш розповсюджені класифікації – за поколінням (основою є час їх створення) та родом бактерій, що входять до їхнього складу. Класифікація за часом створення поділяє їх на 4 покоління. До першого покоління відносяться монокомпонентні, які містять лише один штам бактерій (*Bifidobacterium animalis subsp. lactis*; *Lactobacillus Acidophilus*). Згідно класифікації за родом бактерій, пробіотики поділяють на 5 видів. До найбільш поширених «біфідовмісних» відносяться: Біфідумбактерин ліофілізат по 5 доз №10, Біфікол пор 3 дози №5. До Ентерококів відносяться Лінекс капс. №16, Біфіформ капс. №20 та інш.

Пробіотики» об'єднують такі препарати – пробіотичні лікарські засоби (ЛЗ), пробіотичні продукти харчування, що включають продукти харчування, дієтичні добавки (ДД), харчові добавки, та генетично модифіковані пробіотики. Для надання ефекту бактерії повинні бути живі у кількості – 10^6 - 10^9 .

Також аналіз даних компанії Copyright ©2019 «МаркаЯкості» станом на 03.06.2019 р. щодо рейтингів (оглядів) кращих товарів і послуг, дозволив встановити 15 топ-лідерів, найкращих пробіотиків у країнах пострадянського простору. Серед моно- і полікомпонентних пробіотичних препаратів Біфіформ (рейтинг 4,6) займає 5 місце.

Аналіз розвитку пробіотичного ринку в Україні встановив, що для прискорення процедури виходу свого ЛЗ на ринок, багато виробників жертвують «статусом ЛЗ» й реєструють його як ДД. Або, коли закінчується державна реєстрація ЛЗ, його реєструють як ДД. Іноді пробіотичні ЛЗ й ДД – це один і той же варіант комплексу штамів бактеріальних культур, що випускаються в двох видах. Це доведено на прикладі ЛЗ – «Ентерожерміна» (А07FA–Антидіарейні мікробні препарати), і ДД – «Enterogermina», які повністю ідентичні за складом (спори гриба *Bacillus clausii*) й випускаються одним виробником – «Санофі-Авентіс», Франція.

Проаналізовано та проведено порівняння пробіотичних ЛЗ та ДД на прикладі: капс. Біфіформу Лактоплюс №20, капс. Лінекс №16, табл. БіоГая №20, як найбільш відомих представників від 4 поколінь пробіотиків за різноманітними критеріями. ЛЗ та ДД різняться кількістю штамів (у ЛЗ – 3, а у ДД від 4 до 1) та кількістю бактерій (у ЛЗ – $1,2 \times 10^7$ КОЕ, а у ДД від $2,5 \times 10^9$ КОЕ до 1×10^8 КОЕ).

При дослідженнях здійснено порівняння асортименту та роздрібних цін ЛЗ та ДД з пробіотиками в 5-х аптеках станом на 01.09.2019 р. м. Харкова та розраховано коефіцієнти ліквідності ціни. Середній Коефіцієнт ліквідності у ЛЗ становить 0,25, а у ДД – 0,15. Слід відмітити, що конкуренція у сегменті ДД значно вище, у порівнянні з ЛЗ. Розраховане чисельне значення Коефіцієнту ліквідності, яке не перевищує значення 0,5 для ДД, свідчить про конкурентне середовище у цьому сегменті ринку.

Також при дослідженнях була виявлена значна різниця у вартості між ЛЗ та ДД пробіотиками. Для чого нами було розділено сукупність ЛЗ та ДД на групи за величиною роздрібною ціною 1 упаковки – від 50 до 300 грн. та вище. Розподіл показав, що ЛЗ з пробіотиками значно дешевші і тому доступніші, ніж аналогічні ДД. Більшість (28,4%) серед аналізованих ЛЗ коштують від 150 до 200 грн. А переважна більшість ДД – 41,7% від 300 грн. та вище. Лише 8,3% ДД знаходяться в діапазоні цін від 50 до 100 грн.;

Таким чином встановлено, що Італія – країна з найбільшим європейським ринком пробіотичних добавок. Парадигма ринку пробіотичних препаратів – для прискорення процедури виходу свого ЛЗ на ринок, в деяких випадках, виробники жертвують «статусом ЛЗ» й реєструють його як ДД (ЛЗ – «Ентерожерміна» та ДД – «Enterogermina», виробник – «Санофі-Авентіс», Франція).